

УДК 338.314:379.851

Миськів Г. В.

Фурсіна О. В.

Львівський інститут економіки і туризму

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ
ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти ефективності діяльності підприємств туристичної сфери. Визначено сукупність показників, які найбільш характерні для визначення ефективності туристичних підприємств, розраховано їх на основі статистичних даних та проаналізовано їхню динаміку. Запропоновано низку заходів для підвищення ефективності туристичної сфери держави.

Ключові слова: туризм, ефективність, туристичне підприємство, туристи, турпродукт.

Постановка проблеми. Туризм є однією з галузей національної економіки, яка найбільш динамічно розвивається в сучасних умовах, інтегрує з багатьма іншими галузями й сферами завдяки специфіці своєї діяльності та позитивно впливає на них. За умов висхідного розвитку туристична діяльність може стати важливою бюджетоформуючою галуззю для держави, а на міжнародному ринку – створити позитивний імідж та забезпечити конкурентоспроможність.

Однак результативність діяльності туристичних підприємств залежить від великої кількості чинників, які позитивно або негативно впливають на них, загалом формуючи достатньо ризикове бізнес-середовище. У підсумку туристичне підприємство буде або ефективним на ринку туристичних послуг, або неефективним.

Це зумовлює необхідність дослідження ефективності діяльності туристичних підприємств на ринку туристичних послуг України задля забезпечення достатнього позитивного ефекту від провадження туристичної діяльності та пошуку шляхів його підвищення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вивчення особливостей провадження туристичної діяльності в Україні зробили вчені: О.В. Апілат, Р.І. Балашова, О.С. Гарбера, Л.П. Дядечко, М.Й. Рутинський, С.В. Білоус, Н.Л. Мандюк, О.О. Колесник, В.Ф. Кіфяк, О.І. Кочерга, М.П. Мальська, П.Р. Пуцентейло, Х.Й. Роглева, І.О. Сидоренко, І.Г. Смирнов, В.Т. Списак, Т.І. Ткаченко, Н.В. Чорненька, І.М. Школа та ін.

Мета статті полягає у дослідженні сутності ефективності діяльності туристичних підприємств, визначенні показників для її розрахунку та їх аналізі, а також запропонованні шляхів підвищення ефективності діяльності підприємств сфери туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність діяльності підприємства – це категорія, яка виражає відповідність результатів і витрат підприємства цілям діяльності та інтересам власників [5]. Здебільшого поняття «ефективність» передбачає порівняння отриманих результатів діяльності з величиною витрачених ресурсів. Підвищення ефективності діяльності можна досягнути шляхом використання меншої кількості ресурсів для створення певного результату або за використання такої самої кількості ресурсів чи меншої для отримання більшого результату.

Водночас вітчизняні науковці надають перевагу авторському трактуванню поняття «ефективність».

Зокрема, В.Ф. Кіфяк визначає, що «ефективність діяльності – це комплексне відображення кінцевих результатів використання засобів виробництва і робочої сили за певний проміжок часу» [4].

Й.М. Петрович під економічною ефективністю розуміє «досягнення найвищих результатів за оптимальних витрат живої та уречевленої праці» [7].

Ефективність діяльності підприємства туристичної сфери визначається як відношення результатів його діяльності до витрат, спрямованих на їх якісне досягнення (використання) [2], а М.П. Мальська уточнює, що «економічна ефективність дає змогу оцінити рівень використання окремих видів витрат і ресурсів, тобто економічну (ринкову) результативність туристичного бізнесу» [3, с. 122].

І.М. Школа також погоджується, що безпосередньо для визначення ефективності функціонування туристичного підприємства необхідно оцінювати ефективність використання його ресурсів за допомогою низки порівняльних показників. Тобто потрібно визначити функцію ефективності та використання матеріальних, природних, фінансових і трудових ресурсів [8].

Однак найбільш аргументованим вважаємо поняття «ефективність туристичної діяльності», запропоноване Р.І. Балашовою, під яким учена розуміє «ефективну взаємоузгоджену діяльність структурних частин туристичної сфери та їх елементів – від державного та регіонального рівнів до рівня туристичного підприємства, котра враховує особливості внутрішнього середовища та процесів туристичної індустрії, характеризує послідовність створення туристичного продукту, його взаємодію зі споживачем у ході реалізації турпродукту» [1, с. 135].

Отже, незважаючи на різні трактування, вчені погоджуються, що ефективність діяльності підприємства є одним із найважливіших узагальнюючих показників діяльності підприємства, який характеризує її результативність, шляхом відношення отриманих результатів до витрат.

Водночас попри всю актуальність ефективності господарської діяльності будь-якого підприємства чіткої, регламентованої системи показників із заданими кількісними значеннями їх параметрів, придатних для оцінки ефективності діяльності підприємств різних видів економічної діяльності, форм власності, розмірів та цілей діяльності, не існує, тому під час дослідження ефективності діяльності туристичних підприємств України будемо опиратися на економічну ефективність як інструмент управління економікою підприємства в умовах конкуренції та підвищеного ризику.

При цьому управління ефективністю діяльності підприємства необхідно розглядати як «систему, яка складається з певної кількості складних елементів, а досягти успіху вона може лише за умов скоординованих дій її складників, правильно обраних методів управління, програми мотивації та механізму управління ефективністю діяльності підприємства» [6, с. 57].

Саме комплексний підхід до визначення економічної ефективності підприємства буде доречним під час її розгляду в туристичному бізнесі, адже туризм знаходиться на перетині багатьох наук: економіки, історії, географії, архітектури, медицини, культури, спорту та ін. А тому вважаємо, що ефективність туристичної сфери не можна обмежити лише рамками економічних понять – це комплексне інтегроване поняття, хоча визначальною будемо вважати економіку.

Разом із тим індустрія туризму функціонує як міжгалузевий комплекс із налагодженими зв'язками майже з усіма державними управліннями та службами: з правовою (охоплює законодавчу та нормативну базу, митну та консульську службу), фінансово-економічною (системи оподаткування і страхування, фінансові взаємовідносини), кадровою (підготовка кадрів для туризму, наукові дослідження тощо) [10]. Елементи туристичної системи також тісно пов'язані між собою: багато виробників туристичного продукту вертикально або горизонтально залучені до діяльності один одного. Все це змушує розглядати туризм як високоінтегровану послугу, підвищення ефективності якої можна досягти шляхом застосування управлінських, виробничих та інформаційних технологій в організації та управлінні.

Також на ефективність діяльності туристичних підприємств безпосередньо впливає і соціальний аспект: добробут населення, його психологічний стан, культура споживання туристичних послуг тощо. Це все надзвичайно утруднює можливість досягнення позитивного ефекту діяльності підприємств туристичної індустрії та вимагає розроблення особливої методології визначення ефективності, відмінної від виробничих підприємств інших напрямів економічної діяльності.

Зазвичай економічну ефективність підприємства відображають через низку вартісних показників, що характеризують проміжні та кінцеві результати діяльності: обсяг наданих послуг, обсяг прибутку, рентабельність, економію ресурсів, темп зростання продуктивності праці тощо. Однак специфіка туристичної індустрії вимагає особливих показників, які б підходили для розрахунку економічної ефективності діяльності саме

туристичних підприємств та характеризували її, тому, ґрунтуючись на характерних особливостях діяльності туристичних підприємств на ринку туристичних послуг, сформуємо систему показників розрахунку ефективності їхньої діяльності, до якої належать: кількість туристів, що отримали послуги від суб'єктів туристичної діяльності; витрати на одного туриста; обсяг доходу та чистий прибуток від реалізації турпродукту; рентабельність туристичної діяльності; кількість зайнятих у туристичній індустрії; обсяг залучених інвестицій у туристичну сферу тощо.

Зважаючи на високу інтегрованість туристичних підприємств під час виробництва турпродукту та високу залежність від зовнішнього середовища (чинників), бажане підвищення ефективності діяльності для кожного туристичного підприємства можна буде досягнути лише за чітко узгодженої роботи всіх взаємозалежних підприємств туристичної індустрії. Окрім того, важливими умовами ефективного функціонування туристичних підприємств мають стати висока мобільність і свобода в ухваленні рішень та під час внесення змін у планові програми залежно від стану ринку.

Проаналізуємо ефективність діяльності туристичних підприємств на основі статистичної інформації щодо туристичної діяльності та туристичної індустрії, яку збирає Державна служба статистики України та представляє у щорічних статистичних бюлетенях «Туристична діяльність в Україні», «Готелі та інші місця для тимчасового проживання», «Санаторно-курортне лікування, «Організований відпочинок та туризм в Україні» та ін.

Туризм є важливою галуззю економіки України. Упродовж 2013–2015 рр. країну відвідали 49,81 млн. іноземних громадян (зокрема, 12,4 млн. у 2015 р.), здебільшого з Росії, Східної та Західної Європи, зі США. Однак не всі приїжджі іноземні громадяни були туристами.

Динаміку кількості туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності, а також кількості і вартості реалізованих туристичних путівок, наведено в табл. 1.

Згідно зі статистичними даними, приведеними в табл. 1, кількість туристів за останні три роки скоротилася у 1,74 рази та на кінець 2015 р. ста-

Таблиця 1

Динаміка кількості туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності, та кількості і вартості реалізованих туристичних путівок у 2013–2015 рр.

ПОКАЗНИКИ	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Темп приросту 2015/2013, %
Кількість туристів, тис. осіб	3157,1	2425,1	1814,9	57,5
<i>зокрема:</i>				
– громадян України	3019,9	2408,0	1800,3	59,6
– іноземців	137,2	17,1	14,6	10,6
Частка громадян України у загальній кількості туристів, %	95,65	99,3	99,2	103,7
Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну, тис. осіб	24 671,22	12 711,51	12 428,29	50,38
Частка іноземних туристів у загальній кількості іноземних громадян, що відвідали Україну, %	0,56	0,14	0,12	21,4
Кількість реалізованих путівок, од.	806 196	405 505	459 446	57,0
<i>зокрема:</i>				
– туроператорів	591 988	405 505	330 197	55,8
– турагентів	214 208	131 054	129 249	60,3
Вартість реалізованих путівок, тис. грн.	6 796 156,7	6 735 032,6	6 448 206,6	94,9
<i>зокрема:</i>				
– туроператорів	5 227 604,5	5 360 934,0	4 667 222,1	89,2
– тур агентів	1 568 552,2	1 374 098,6	1 780 984,5	113,5

Джерело: розраховано на основі [9]

новила 1 814,9 млн. осіб, або 57,5% до загальної кількості туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності в 2013 р.

Левову частку всієї кількості туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності упродовж 2013–2015 рр., становили громадяни України, середньорічне значення якої досягло 98,05%. Кількість іноземних туристів в Україну постійно скорочувалася та критично знизилася в 2015 р., до 14,6 тис. осіб проти 137,2 тис. осіб у 2013 р. Попри те загальна кількість іноземних громадян, які відвідали Україну в 2015 р., становила 12 428,29 тис. осіб та скоротилася порівняно з 2013 р. (24 671,22 тис. осіб) у 1,98 рази. Це вказує на те, що іноземці під час відвідування України не користуються послугами туристичних фірм, а самостійно організують свою подорож.

Разом зі скороченням кількості туристів скоротилася кількість реалізованих путівок, загальний обсяг яких у 2015 р. становив 459 446 од., або 57% від обсягу 2013 р. (806 196 од.). Водночас вартість реалізованих путівок значно не зменшилася та на кінець 2015 р. становила 6 448 206,6 тис. грн., або 94,9% від вартості реалізованих путівок у 2013 р. (6 796 156,7 тис. грн.).

Таким чином, аналіз основних кількісних показників діяльності суб'єктів туристичної галузі України в 2013–2015 рр. засвідчив значне їх скорочення, що пов'язано із нестабільною військово-політичною ситуацією у державі, новою хвилею фінансово-економічної кризи, що супроводжувалася беспрецедентною девальвацією національної валюти й зниженням добробуту населення, та анексією Криму – популярного місця літнього відпочинку на Чорноморському узбережжі багатьох українців.

Однак на основі аналізу кількісних показників можна загалом окреслити тенденції розвитку тієї чи іншої галузі економіки, а визначити ефективність діяльності туристичних підприємств можна лише на основі аналізу їх фінансових показників. Акцентуємо увагу на відсутності уніфікованих даних у Державній службі статистики України по доходах та видатках суб'єктів туристичної діяльності за 2013 р. та нижчі. Це унеможливило проведення належного аналізу та оцінки ефективності діяльності туристичних підприємств за більш ранні періоди.

Динаміку фінансових показників суб'єктів туристичної діяльності в 2014–2015 рр. наведено в табл. 2.

Погіршення кількісних показників діяльності туристичних підприємств відповідним чином відобразилося на їх фінансових показниках, які також значно скоротилися в 2014–2015 рр.

Зокрема, дані табл. 2 засвідчують загальне зниження доходів суб'єктів туристичної діяльності в 2015 р. на 11,7% – до 4 797,731 млн. грн. При цьому доходи туроператорів скоротилися, а турагентів та суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність, зросли на 186,9% та 151,9% відповідно, що пов'язано із сегментом споживачів, на які орієнтуються ті та інші суб'єкти туристичної діяльності.

Така ж ситуація спостерігалася і за витратами: загалом витрати скоротилися на 11,6%, проте у турагентів та суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність, зросли на 160,1% та на 156,5% відповідно.

Загальний рівень прибутку туристичних підприємств у 2015 р. знизився порівняно із 2014 р. на 43,896 млн. грн., або на 13,4%. Водночас прибуток турагентів зріс у 2015 р. у 3,82 рази від-

носно їх прибутку в 2014 р. та на кінець 2015 р. становив 135,505 млн. грн.

Таблиця 2
Фінансові показники суб'єктів туристичної діяльності в 2014–2015 рр., млн. грн.

ПОКАЗНИКИ	2014 р.	2015 р.	Темп приросту 2015/2014, %
Доходи, всього	5 432,673	4 797,731	88,3
<i>зокрема:</i>			
– туроператорів	5 129,201	4 233,712	82,5
– турагентів	294,107	549,791	186,9
– суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність	9,364	14,227	151,9
Витрати, всього	5104,477	4 513,431	88,4
<i>зокрема:</i>			
– туроператорів	4 836,818	4 085,140	84,5
– турагентів	258,707	414,286	160,1
– суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність	8,951	14,005	156,5
Прибуток, всього	328,196	284,3	86,6
<i>зокрема:</i>			
– туроператорів	292,383	148,572	50,8
– турагентів	35,4	135,505	382,7
– суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність	0,413	0,222	53,8
ВВП України	1 566 728	1 979 458	126,3
Частка доходів суб'єктів туристичної діяльності у ВВП України, %	0,35	0,24	68,6

Джерело: розраховано на основі [9]

Важливим показником у контексті аналізу фінансових показників є частка доходів суб'єктів туристичної діяльності у ВВП України, яка в 2014–2015 рр. становила 0,35% та 0,24%. Варто зазначити, що це частка доходів лише суб'єктів туристичної діяльності, які об'єднують туроператорів, турагентів та суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність.

На основі даних фінансових показників, наведених у табл. 2, розрахуємо ефективність діяльності туристичних підприємств. При цьому результатом діяльності туристичних підприємств будемо вважати їх прибуток. Таким чином, отримаємо:

$$Ef_{2014} = \text{Прибуток} / \text{Витрати} = 328,196 / 4 513,431 = 0,073$$

$$Ef_{2015} = \text{Прибуток} / \text{Витрати} = 284,3 / 4 513,431 = 0,063$$

Отже, можемо стверджувати, що ефективність діяльності туристичних підприємств у 2014 р. була вищою, ніж у 2015 р. Однак через відсутність галузевих орієнтирів ефективності діяльності ми не можемо визначити достатність отриманого коефіцієнта. Водночас шляхом множення отриманої ефективності на 100% отримаємо рентабельність діяльності туристичних підприємств, яка в 2014 р. була рівна 7,3%, а 2015 р. – 6,3%, що є досить низьким значенням та вказує на недостатню прибутковість туристичної діяльності, що в майбутньому не дасть змоги належним чином розвиватися та розширювати бізнес.

Разом із тим для більш ретельного аналізу ефективності діяльності суб'єктів туристичної сфери, розрахуємо часткові показники ефективності:

2014 р.:

Еф-ть туроператорів 2014 = 292,383 / 5 129,201 = 0,057

Еф-ть турагентів 2014 = 35,4 / 258,707 = 0,14

Еф-ть суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяль-ть 2014 = 0,413 / 8,951 = 0,046

2015 р.:

Еф-ть туроператорів 2015 = 148,572 / 4 085,140 = 0,036

Еф-ть турагентів 2015 = 135,505 / 414,286 = 0,33

Еф-ть суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяль-ть 2015 = 0,222 / 14,005 = 0,016

Із усіх отриманих розрахункових показників зростання ефективності діяльності в 2014–2015 рр. на тлі загального зниження ефективності, продемонстрували лише турагенти, ефективність яких зросла рік до року на 0,19. У інших суб'єктів туристичної діяльності зниження коефіцієнтів ефективності лише підтвердило загальну тенденцію розвитку туристичної галузі.

Як засвідчив попередньо проведений аналіз туристичної сфери, розвиток туризму не підтримується державними органами влади, що виступає потужним гальмівним чинником. Попри те пропонуємо низку заходів, які б мали підвищити конкурентоспроможність та ефективність туристичних підприємств та активізувати туризм в Україні як на макро-, так і на макрорівні:

1. Відкрити Україну для самих українців.

2. Підтримати створення та розвиток туристичних кластерів.

3. Упровадити використання інформаційних технологій.

4. Забезпечити залучення інвестицій.

5. Посилити співпрацю з ВТО.

Висновки. Загальна сутність проблеми підвищення ефективності діяльності підприємств полягає в оптимізації доходів, витрат і прибутку та визначається доцільністю економічної поведінки підприємств у ринковому середовищі, зокрема і тих, що здійснюють свою діяльність у туристичній сфері. Досягти постійного зростання ефективності діяльності можна завдяки орієнтації туристичних підприємств на перманентне задоволення споживачів і організацію виробництва тільки тих видів туристичної продукції, які мають попит і можуть принести дохід, необхідний для поточної діяльності та подальшого розвитку.

Проведене дослідження засвідчило спадну динаміку кількісних та фінансових показників діяльності суб'єктів туристичної галузі України в 2013–2015 рр., що вказує на тимчасовий спад розвитку туризму держави, пов'язаний зі складним військово-політичним та фінансово-економічним станом.

Зважаючи на спадну динаміку основних фінансових показників суб'єктів туристичної діяльності України, ефективність їхньої діяльності також спадала. Найбільш ефективною була діяльність турагентів, яка зростала впродовж досліджуваного періоду, зважаючи на структуру сегменту споживачів, яких вони обслуговують.

Список використаних джерел:

1. Балашова Р.І. Ефективність туристичної діяльності і вдосконалення методів її оцінки / Р.І. Балашова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 131–137.
2. Василькевич Л.О. Комплексна оцінка ефективності маркетингової діяльності туристичних підприємств з використанням чотирихривневої моделі туристичного продукту / Л.О. Василькевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1445.
3. Економіка туризму: теорія та практика: [підручник] / М.П. Мальська, М.Й. Рутинський, С.В. Білоус, Н.Л. Мандюк. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 544 с.
4. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В.Ф. Кифяк. – Чернівці: Книги – XXI, 2003. – 300 с.
5. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / І.В. Ковальчук. – К.: Знання, 2008. – 679 с.
6. Куценко А.В. Концептуальні положення управління ефективністю діяльності підприємства / А.В. Куценко // Економіка Крима. – 2008. – № 3(25). – С. 52–57.
7. Петрович Й.М. Економіка та фінанси підприємства: [підручник] / Й.М. Петрович, Л.М. Прокопишин-Рашкевич. – Львів, 2014. – 408 с.
8. Розвиток туристичного бізнесу регіону: [навч. посіб.] / За ред. д.е.н., проф. І.М. Школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/shkola.htm.
9. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Україні» за 2014 р. та 2015 р. / Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. ЮНВТО намеревается поддержать развитие туризма в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://media.unwto.org/press-release/2016-06-23/unwto-support-ukraine-s-tourism-development>.

Мыськив Г. В.

Фурсина О. В.

Львовский институт экономики и туризма

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРИСТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ И ПУТИ ЕЕ ПОВЫШЕНИЯ

Резюме

В статье исследованы теоретические и практические аспекты эффективности деятельности предпринимательской туристической сферы. Авторы определили совокупность показателей, которые наиболее характерны для определения эффективности туристических предприятий, рассчитали их на основе статистических данных и проанализировали их динамику. Предложен ряд мер по повышению эффективности туристической сферы государства.

Ключевые слова: туризм, эффективность, туристическое предприятие, туристы, турпродукт.

Myskiv G. V.
Fursina O. V.

Lviv Institute of Economy and Tourism

EFFICIENCY ACTIVITY OF UKRAINE'S TRAVEL COMPANIES AND WAYS OF ITS IMPROVEMENT

Summary

The article explored the theoretical and practical aspects of the efficiency of tourism companies. The authors identified a set of indicators that are most typical for determining the effectiveness of tourism enterprises, calculated and analyzed their dynamics. Also, the paper proposes number of measures to improve the state's tourism industry.

Key words: tourism, efficiency, business travel, tourists, tour product.

УДК 005.334.4:330.131.7

М'ячин В. Г.
Куцинська М. В.
Давидов Т. Г.

ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ПЕРЕВІРКА ІСТОТНОСТІ ГІПОТЕЗИ ПРО РІВНІСТЬ ЇХ СЕРЕДНІХ ЗНАЧЕНЬ ДЛЯ БЛАГОПОЛУЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ І ПІДПРИЄМСТВ-БАНКРУТІВ

У статті проаналізовано сучасні підходи до діагностики фінансового стану і визначення ризику банкрутства промислових підприємств. Запропоновано економіко-статистичний інструментарій для аналізу показників, відібраних для оцінки фінансового стану інноваційних промислових підприємств. Визначено основні етапи перевірки нульової гіпотези щодо істотності гіпотези про рівність їх середніх значень для благополучних підприємств та підприємств-банкрутів. Показано, що нульову гіпотезу можливо прийняти, що свідчить про рівність середніх значень кожного з дев'яти показників для благополучних підприємств та підприємств-банкрутів, проти яких порушена процедура банкрутства. Це свідчить, що, по-перше, фінансовий стан підприємств-банкрутів неістотно відрізняється від фінансового стану благополучних підприємств в умовах жорсткої фінансової кризи в країні, а по-друге, про необхідність використовувати інші, більш досконалі інструменти щодо оцінки фінансового стану промислових підприємств та ризику настання їх банкрутства.

Ключові слова: промислове підприємство, фінансові показники, ризик настання банкрутства, економіко-статистичний аналіз, нульова гіпотеза, середні величини.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку української економіки, коли все більша кількість промислових підприємств схильна до ризику настання банкрутства, актуальним є вдосконалення аналітичної діагностики фінансової неспроможності господарюючих суб'єктів. Як демонструє практика, не всі підприємства, проти яких розпочато процедуру банкрутства або які визнані банкрутами, мають незадовільний фінансовий стан. І навпаки, значна кількість формально благополучних підприємств мають фінансові показники, характерні для підприємств-банкрутів.

Усе це зумовлює необхідність дослідження та перегляду фінансових показників щодо вдосконалення моделей оцінки фінансового стану та діагностування ймовірності настання банкрутства промислових підприємств у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх наукових робіт з окресленої проблеми свідчить про комплексний підхід багатьох дослідників до визначення такого поняття, як «ризик банкрутства», та відбору показників аналізу фінансової звітності щодо його розрахунку й оцінки [1–8]. Утім, незадовільна фінансово-господарська діяльність значної кількості вітчизняних підприємств, зокрема промислових, відсутність ефективних методик оцінки та прогнозування банкрутства потребують подальшого розроблення методологічних аспектів аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання.

Мета статті полягає у дослідженні фінансового стану благополучних підприємств (на прикладі 23 промислових підприємств) і підприємств, які, за даними офіційної статистичної звітності, визнано такими, проти яких розпочато процедуру банкрутства (11 промислових підприємств), та перевірки статистичної гіпотези щодо середніх величин основних фінансових показників означених вище двох груп підприємств щодо встановлення істотності розбіжностей між ними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із сучасних напрямів аналітичних технологій є *Data Mining*, що в перекладі означає «розроблення даних», «розкопка даних». Сам термін відображає усвідомлення того, що «сирі» дані містять у собі глибинні пласти знань, під час розроблення яких можуть бути виявлені абсолютно нові ідеї, неочевидні закономірності. Термін був уведений у 1992 р. засновником цього напрямку Г. П'ятецьким-Шапіро, який визначив його як «процес виявлення в сирих даних раніше невідомих, доступних інтерпретації знань, необхідних для прийняття рішень у різних сферах людської діяльності» [5].

Дослівний переклад не цілком відображає суть напрямку *Data Mining*, тому часто використовують інший термін – «інтелектуальний аналіз даних». Слово «інтелектуальний» указує на елементи штучного інтелекту, які присутні в усіх аналітичних системах: досить просто подати на вхід сис-